

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه الزهراء (س)

دانشکده ادبیات، تاریخ و زبان ها

گروه زبان و ادبیات عربی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

عناصر داستانی در داستان های کوتاه منی شافعی

استاد راهنما:

دکتر رقیه رستم پور

استاد مشاور:

دکتر رجاء ابو علی

دانشجو:

مریم رضایی زاده

اسفند ۱۳۸۹ش

چکیده فارسی

مُنی شافعی (۱۹۴۶م) نویسنده معاصر کویتی است، او پنج مجموعه داستان کوتاه و یک رمان را به رشته تحریر درآورده و توانسته است جایگاه علمی نسبتاً خوبی در میان نویسندگان معاصر کویتی بدست آورد.

این پژوهش در صدد بررسی عناصر داستانی در سه مجموعه از داستان های کوتاه مُنی شافعی با نام های "النخلة ورائحه الهيل"، "أشياء غريبة تحدث" و "نبضات أنثى"، می باشد. اهمیت و ضرورت پرداختن به این موضوع به شرح زیر است:

۱- داستان کوتاه نوع ادبی است که با وجود عمر کوتاهش در عصر حاضر به علت سرعت مطالعه و انتقال سریع هدف نویسنده، از استقبال قابل توجهی در میان مردم برخوردار گردیده است.

۲- داستان کوتاه کویت در حال رشد و رسیدن به قافله داستان نویسی عربی و به طور کلی حرکت داستان نویسی ادبیات جهان است. و نویسنده، مُنی شافعی، با مضامین اجتماعی و مجموعه های متعدد داستان کوتاه، در این حرکت موثر واقع شده است.

۳- از آنجا که مدت زیادی نیست که قلم نویسندگان زن در حوزه داستان کوتاه ظهور یافته، بررسی آثار نویسندگان زن، چون مُنی شافعی، بیانگر گوشه ای از تاثیر داستان نویسی زنان در کویت خواهد بود.

۴- مُنی شافعی در داستانهایش به مسائل و مشکلات زنان می پردازد و بررسی آثار داستانی او به تحلیل و بررسی مشکلات اجتماعی و فرهنگی زنان در جامعه عربی از نگاه یک نویسنده ی زن که از نزدیک با مشکلات زنان آشناست، کمک می کند.

این عوامل و همچنین معاصر بودن نویسنده، و اهمیت و استقبال بیشتر خواننده عربی به نوع ادبی داستان کوتاه به دلیل مضامین سیاسی، اجتماعی و فرهنگی آن، از انگیزه‌های پژوهشگر در انتخاب این موضوع گردید.

روش بکار رفته در این پژوهش ترکیبی از روش توصیفی تحلیلی است که پژوهشگر در طی آن به بررسی چگونگی کاربرد و پرداخت هر کدام از عناصر داستان کوتاه در سه مجموعه داستانی نویسنده، می پردازد.

در ارتباط با پیشینه پژوهش این امر قابل اهمیت است که تا کنون آثار منی شافعی در کتاب یا پایان نامه ای مورد بررسی و تحلیل قرار نگرفته اند. اما بعضی مجلات محلی کویت به بررسی و تحلیل تعداد محدودی از داستان های او پرداخته اند که در این پژوهش از آن ها استفاده شده است.

پس از بررسی و تحلیل داستان های کوتاه منی شافعی نتایج زیر بدست آمد؛

منی شافعی مضامین اجتماعی و مشکلات جامعه کویت را در داستان های کوتاهش انعکاس می دهد، ضمن اینکه در بیشتر داستان ها، زن را محور اصلی داستان قرار داده است.

در ارتباط با عنصر شخصیت، بیشتر شخصیت ها مونث هستند و نویسنده به کشف مکنونات و عواطف درونی آن ها می پردازد.

نویسنده در انتخاب شخصیت ها، از جامعه کویت، اطرافیان و دوستانش الهام می گیرد.

عنصر پیرنگ و رویداد در داستان های شافعی، کمتر پرداخته شده اند و در بعضی داستان ها توصیف های ملال آور وجود دارد که از ارزش داستان می کاهد.

منی شافعی عنصر زمان و مکان را تنها در بعضی از داستان ها، بصورت نمادین بکار می برد، اسلوب نگارش او، ساده، دور از تکلف و خالی از واژگان غریب است.

با چشم پوشی از بعضی موارد می توان گفت ایجاز و یکپارچگی در بیشتر داستان های منی شافعی رعایت شده است.

واژگان کلیدی: منی شافعی، عناصر داستان کوتاه، النخله و رائحه الهیل، اشیاء غریبه تحدث، نبضات انثی.

مقدمه ۱

فصل اول

تعریف داستان و انواع آن

۱-۱-۱ تعریف داستان ۶

۱-۱-۲ انواع داستان ۷

۱-۲-۱ داستان خیلی کوتاه ۷

۱-۲-۲-۱ داستان کوتاه ۷

۱-۲-۲-۱-۱ حجم داستان کوتاه ۹

۱-۲-۲-۱-۲ وضعیت داستان کوتاه در عصر حاضر ۱۰

۱-۲-۲-۱-۳ ویژگی‌های داستان کوتاه ۱۲

۱-۲-۲-۱-۴ عناصر داستان کوتاه ۱۳

فصل دوم

سیر داستان کوتاه در ادبیات معاصر عربی

(کشورهای عربی-کویت-مُنی شافعی)

پیش درآمد ۲۷

۱-۲-۱ آغاز داستان کوتاه در کشورهای عربی ۲۸

۱-۲-۲ موضوع زن در داستان کوتاه کشورهای عربی ۳۰

۱-۲-۲-۱ نگاهی اجمالی به کشور کویت ۳۴

۱-۲-۲-۱-۱ موقعیت جغرافیایی ۳۴

۱-۲-۲-۱-۲ نظام سیاسی ۳۵

۱-۲-۲-۱-۳ داستان نویسی در کویت ۳۶

۱-۲-۲-۱-۳-۱ مرحله اول داستان کوتاه نویسی در کویت ۳۶

۳۹.....	۲-۲-۲-۲ مرحله دوم داستان کوتاه در کویت
۴۰.....	۲-۲-۳-۳ مرحله سوم داستان کوتاه در کویت
۴۴.....	۲-۳ آشنایی با منی شافعی و آثار او.....
فصل سوم	
نقد و بررسی عناصر داستان کوتاه در سه مجموعه	
("النخلة ورائحه الهيل"، "اشياء غريبه تحدث"، "نبضات أنثى")	
۴۹.....	۳-۱ عناوین
۵۱.....	۳-۲ مضمون
۵۴.....	۳-۲-۱ مضامین اجتماعی
۶۱.....	۳-۲-۲ مضامین فرهنگی
۶۴.....	۳-۲-۳ مضامین انسانی
۷۲.....	۳-۲-۴ یاد گذشته
۷۴.....	۳-۳ شخصیت
۸۷.....	۳-۳-۱ شخصیت های رمزی
۸۹.....	۳-۳-۲ نگرش و لحن شخصیت ها
۹۱.....	۳-۴-۱ اسلوب
۹۲.....	۳-۴-۱ گفتگو
۹۶.....	۳-۴-۲ توصیف
۱۰۱.....	۳-۴-۲ میزان بکار گیری آرایه های ادبی (بیان و بدیع)
۱۰۶.....	۳-۴-۳ بهره گیری از روش تقابل
۱۰۹.....	۳-۴-۴ زبان (اللغه)

۱۱۰	۳-۵ زاویه دید
۱۱۲	۳-۶ حوادث
۱۱۵	۳-۷ پیرنگ
۱۲۰	۳-۸ زمان و مکان (صحنه)
۱۲۰	۳-۸-۱ مکان
۱۲۲	۳-۸-۲ زمان
۱۳۱	خاتمه
۱۳۶	خلاصه عربی
۱۴۳	منابع و مآخذ
۱۴۵	فهرست مجلات و روزنامه ها
۱۴۶	Abstract

مقدمه

حمد و سپاس خدایی را که طاعتش موجب قربت است و به شکر اندرش مزید نعمت.

این پژوهش با عنوان "عناصر داستانی در داستانهای کوتاه منی شافعی" قصد دارد به

تحلیل و بررسی ساختار عناصر داستان در آثار منی شافعی بپردازد.

اهمیت و ضرورت پرداختن به این موضوع به شرح زیر است:

۱- داستان کوتاه نوع ادبی است که با وجود عمر کوتاهش در عصر حاضر به علت

سرعت مطالعه و انتقال سریع هدف نویسنده، از استقبال قابل توجهی در میان مردم

برخوردار گردیده است.

۲- داستان کوتاه کویت در حال رشد و رسیدن به قافله داستان نویسی عربی و به طور

کلی حرکت داستان نویسی ادبیات جهان است. و نویسنده، منی شافعی، با مضامین

اجتماعی و مجموعه‌های متعدد داستان کوتاه، در این حرکت موثر واقع شده است.

۳- از آنجا که مدت زیادی نیست که قلم نویسندگان زن در حوزه داستان کوتاه ظهور

یافته، بررسی آثار نویسندگان زن، چون منی شافعی، بیانگر گوشه‌ای از تاثیر داستان

نویسی زنان در کویت خواهد بود.

۴- منی شافعی در داستانهایش به مسائل و مشکلات زنان می‌پردازد و بررسی آثار

داستانی او به تحلیل و بررسی مشکلات اجتماعی و فرهنگی زنان در جامعه عربی از نگاه

یک نویسنده ی زن که از نزدیک با مشکلات زنان آشناست، کمک می‌کند.

این عوامل و همچنین معاصر بودن نویسنده، و اهمیت و استقبال بیشتر خواننده عربی به نوع ادبی داستان کوتاه به دلیل مضامین سیاسی، اجتماعی و فرهنگی آن، از انگیزه‌های پژوهشگر در انتخاب این موضوع گردید.

روش بکار رفته در این پژوهش ترکیبی از روش توصیفی تحلیلی است که پژوهشگر در طی آن به بررسی چگونگی کاربرد و پرداخت هر کدام از عناصر داستان کوتاه در سه مجموعه داستانی نویسنده، می پردازد.

این پژوهش از سه فصل تشکیل شده است؛

فصل اول به اختصار به تعریف داستان، داستان کوتاه و عناصر آن، نقش و وظیفه هر کدام از این عناصر می پردازد.

فصل دوم ابتدا به سیر داستان کوتاه در کشورهای عربی می پردازد، و پس از پرداختن به اوضاع و احوال کشور کویت، مراحل رشد و حرکت داستان کوتاه را در آن مورد بررسی قرار می دهد، سپس به زندگی علمی و ادبی نویسنده مورد پژوهش، منی شافعی می پردازد.

فصل سوم، شامل بررسی عناصر داستانه‌های سه مجموعه مورد پژوهش می باشد.

بخش اول: به مطالعه سه مجموعه بر اساس مضمون در قالب مضامین اجتماعی،

فرهنگی و انسانی می پردازد.

بخش دوم: این بخش به بررسی عنصر شخصیت در داستان های منی شافعی اختصاص

دارد.

بخش سوم: اسلوب که شامل؛ نوع راوی، نحوه بیان داستان و حوادث، میزان بهره گیری

از گفتگو، توصیف و آرایه‌های ادبی، لغت و زبان بکار رفته در داستان هاست.

بخش چهارم: در این بخش پیرنگ داستان‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد.

بخش پنجم: صحنه داستان‌ها و زمان و مکان آنها را مورد تحلیل قرار می‌دهد.

و بخش ششم بررسی و تحلیل عنوان داستان‌هاست و چون عنوان معمولاً از عناصر

داستان شمرده نمی‌شود، این بخش با عنوان "ملحق" بیان شده است.

هدف از این پژوهش چنانکه در طرح اولیه (پروپوزال) مطرح گردید علاوه بر معرفی

نویسنده معاصر کویتی منی شافعی، پاسخ به سوالات زیر می‌باشد:

۱- منی شافعی در داستانهایش بیشتر به چه مسائل و مضامینی پرداخته است؟

۲- او به هر کدام از عناصر داستان کوتاه چگونه پرداخته؟ و به کدامیک از این عناصر

اهمیت بیشتری می‌دهد؟

۳- انعکاس زندگی هنری منی شافعی و فرهنگ و محیط جامعه کویت بر عناصر داستان

های کوتاه منی شافعی تاچه حد بوده است؟

فرضیات این پژوهش عبارتند از:

۱. منی شافعی در بیشتر داستان‌هایش مسائل و مشکلات زن شرقی و بطور خاص زن

کویت را در مرکز توجه خود قرار داده است.

۲. در داستان‌های منی شافعی فرهنگ شرقی مورد احترام و توجه است.

۳. حرفه‌ی روزنامه‌نگاری و فعالیت‌های اجتماعی منی شافعی بر مضمون داستان‌های

او تاثیر گذاشته است.

پنج مجموعه داستان کوتاه منی شافعی عبارتند از: «المنخله ورائحه الهيل» (۱۹۹۲م)،
مجموعه «البدء مرتين» (۱۹۹۴م)، مجموعه «دراما الحواس» (۱۹۹۵م)، «نبضات أنثى»
(۲۰۰۴م) و مجموعه «اشياء غريب تحدث» (۲۰۰۲م).

پژوهشگر پس از مطالعه و بررسی عناصر داستان در این پنج مجموعه، به این نتیجه رسید
که عناصر داستان در سه مجموعه «اشياء غريب تحدث»، «نبضات أنثى» و «المنخله ورائحه
الهيل»، پررنگ تر است و زمینه بیشتری برای بررسی این عناصر وجود دارد. در نتیجه این
سه مجموعه را برگزیده است.

از جمله موانع این پژوهش، کمبود منابع و مأخذی بود که مستقیماً در ارتباط با عنوان
پژوهش بودند. این امر احتمالاً به دلیل؛ معروف نبودن نویسندگان، معاصر بودن او و کوتاه
بودن عمر داستان کوتاه در کویت است.

در این رابطه پژوهشگر تلاش کرده است از کتب نقدی متعدد و متنوع بهره برد، از کتاب
هایی که در این مسیر مورد استفاده قرار گرفت کتاب «النقد التطبيقي» (۲۰۰۲م) از «عادل
فريجات» می باشد. این کتاب به نقد و بررسی آثار نویسندگان داستان کوتاه مانند «جاسم
حسين»، «احمد زياد محبک» و ديگران پرداخته است، از مجموعه های بررسی شده،
«العودة الى البحر» از «مروان المصري»، «الخيول المسافره» از جرجس حوراني،
«حصار» از «زكريا تامر» و مجموعه «مهمات ذاكره» از «احمد جاسم حسين» را می باشد.
عادل فريجات در بررسی این مجموعه ها علاوه بر ارائه عناصر داستان کوتاه، روشی برای
نقد داستان ارائه می دهد. این روش بسته به نویسنده و مجموعه ی مورد بررسی متفاوت
است. در حقیقت او به نکات برجسته در هر مجموعه اشاره می کند.

بدون شک این پژوهش خالی از کمی و کاستی نیست، امید است که مقدمه‌ای برای

پژوهش‌های گسترده‌تر و کامل‌تر در زمینه داستان و داستان‌نویسی معاصر گردد.

فصل اول

تعریف داستان و انواع آن

۱-۱ تعریف داستان

ناقدان آراء متفاوت و گاه مشابهی در تعریف داستان ارائه کرده‌اند. از میان آنها می‌توان

به موارد زیر اشاره کرد؛

از دیدگاه «یوسف نجم» داستان را می‌توان هنر بیان رویدادها دانست اما نه آنگونه که

کتابهای تاریخی، حوادث را بیان می‌کنند بلکه خیال نویسنده در آنها دخیل است. البته باید ما

را قانع کند که چنین حوادثی امکان به وقوع پیوستن در زندگی ما را دارد. (۱۹۹۴ م، ص ۱۰)

داستان‌ها بیان نثر گونه و خیال‌انگیزی هستند که دارای عنصر خیال‌اند اما از نظر عقلی، مقبول و منطقی‌اند و تغییر و تحولات در روابط انسان‌ها را بیان می‌کنند. داستان‌نویس ماده داستانش (مضمون) را از تجربه‌های زندگی خود و یا اطرافیانش، الهام می‌گیرد. علاوه بر آن او اهداف و افکار خود را ضمن داستان بیان می‌کند. (اولتیزند ولویس، ۱۹۸۳ م، ص ۳۴)

داستان‌ها چه واقعی باشند و چه برگرفته از واقعیت، بیانگر روابط انسانی هستند. روابطی که به دنبال خود احساساتی چون ترس، تنفر، عشق و غم را به دنبال دارد و درک این احساسات از سوی خواننده، انگیزه او از خواندن داستان است.

۱-۲ انواع داستان

داستان، بسته به ویژگی‌های فنی اش انواع متفاوتی دارد. داستان کوتاه، داستان خیلی کوتاه از انواع متفاوت داستان هستند.

۱-۲-۱ داستان خیلی کوتاه

داستان خیلی کوتاه از نظر حجم در حدود چند سطر است و نویسنده باید در آن چند سطر هدفش را به خواننده انتقال دهد. بسیاری از عناصر داستانی از داستان خیلی کوتاه حذف شده‌اند.

۱-۲-۲ داستان کوتاه

در تعریف داستان کوتاه نظرات بسیاری وجود دارد، نظراتی که اغلب هر کدام از آنها به یک یا چند ویژگی داستان کوتاه اشاره دارد. بعضی به وظیفه داستان کوتاه اشاره دارند به

عنوان مثال «*رشاد رشدی*» (ناقد کویتی، ۱۹۱۲م) داستان کوتاه را نوعی خبر می‌داند، اما هر خبری را نمی‌توان داستان کوتاه دانست. بلکه آن باید دارای خصوصیات معینی باشد و اثری کلی را بر خواننده بجای بگذارد، به این معنا که خبری که در داستان کوتاه بیان می‌شود باید با اجزاء و تفصیلات معنا و مفهومی را بیان کند. (۱۹۷۵م، ص ۳۳).

"یوسف ادریس" (ناقد ونویسنده داستان، ۱۹۲۷م) درباره تأثیر داستان کوتاه چنین می‌گوید: «داستان کوتاه از کوتاه‌ترین انواع ادبی است که شبیه بمب اتمی است. زیرا با وجود حجم کمش، اثری عمیق بر خواننده می‌گذارد. با این حال تنها افراد با ذوق و استعداد و متخصص می‌توانند آنرا بسازند.» (۱۹۷۵م، ص ۱۹)

گروهی به یکی از عناصر داستان کوتاه اهمیت ویژه‌ای می‌دهند و داستان را بر حسب اهمیت آن عنصر تعریف می‌کنند؛ مانند "یوسف نجم" که معتقد است که داستان کوتاه بخشی از زندگی است، که نویسنده در آن تلاش می‌کند، تصویری واضح و روشن از جنبه‌های زندگی ارائه دهد به گونه‌ای که مضمون و هدف معینی را بیان می‌کند. (ص ۱۰). در این تعریف به عنصر مضمون توجه بیشتری شده است.

اما بطور کلی می‌توان گفت داستان کوتاه بیان جنبه‌ای از جنبه‌های زندگی انسان و تنها بخشی از زندگی است که نویسنده در آن هدفی را دنبال می‌کند هدفی که بر خواننده اثر بگذارد و نتیجه‌ی خاصی را در ذهن او پدید می‌آورد.

البته بعضی از نویسندگان نیز داستان کوتاه را بر حسب حجم و تعداد کلمات آن تعریف می‌کنند که در بررسی حجم داستان کوتاه به تفصیل به آنها می‌پردازیم.

۱-۲-۲-۱-۱ حجم داستان کوتاه

«ادگار آلن پو» (۱۸۰۹م)، پدر داستان کوتاه، در تعریف داستان کوتاه می‌گوید: «داستان

کوتاه داستانی است که در یک نشست خوانده شود.» داستان کوتاه، از نظر تعداد واژگان از

پانصد کلمه تا پانزده هزار کلمه است. رمان، باید از پنجاه هزار کلمه بیشتر باشد و به

داستانی که بیش از پانزده هزار کلمه باشد اما به پنجاه هزار کلمه نرسد، داستان بلند یا

رمان کوتاه می‌گویند. (میر صادقی، ۱۳۸۳ش. ص ۱۲)

«داستان کوتاه معمولاً به وصف و بررسی یک امر می‌پردازد و کم اتفاق می‌افتد که جنبه

های متعدد زندگی را در برگیرد بلکه به شرایط اجتماعی محدود و مشخص اشاره دارد.»

(علاء الدین، ۱۹۸۳ م، ص ۸)

در این رابطه بعضی معتقدند «آنچه داستان کوتاه را تعریف می‌کند، حجم آن نیست بلکه

مضمون آن است. هر گاه مضمون داستان بیان روند طبیعی حوادث باشد نه روند اجتماعی

هر قدر هم که تعداد صفحات آن زیاد باشد، باز هم داستان کوتاه است.» (طرابیشی، بی‌تا،

ص ۵)

با این وجود داستان کوتاه را بر حسب ویژگی‌های فنی آن تعریف می‌شود، امکان دارد

یک داستان از نظر حجم، بلند باشد. اما از لحاظ ویژگی‌های فنی، داستان کوتاه باشد، مثل

داستان «دزد و سگ‌ها» (اللس و الکلاب، ۱۹۷۷م) اثر نجیب محفوظ (۱۹۱۱م)، که با وجود

بلند بودنش، یک داستان کوتاه است؛ زیرا متمرکز بر یک وحدت ساختاری و دارای

شخصیت‌های معدود و زمان کوتاه است. در مقابل امکان دارد داستانی از نظر حجم، کوتاه

باشد اما از نظر فنی، به علت داشتن شخصیت‌ها و رویدادهای متعدد، مانند داستان بلند یا رمان باشد.

«البته موضوع واحد در داستان کوتاه باید از لحاظ تحلیل، کامل و قابل بررسی باشد.»

(فتحی ایبیری، ۱۹۷۶م، ص ۱۸۴)

ادگار آلن پو در این باره می‌گوید: «داستان کوتاه باید اثری معین (واحد) بر خواننده بگذارد. مثلاً احساس ترس یا تنفر شدید که هر کلمه در داستان کوتاه باید در جهت این تأثیر واحد باشد.» (اولتیزند و لويس، ۱۹۸۳م، ص ۲۵)

در ارتباط با این نظر این نقد وارد است که دیگر انواع ادبیات داستانی مثل رمان و داستان خیلی کوتاه نیز می‌تواند چنین تأثیری بر خواننده داشته باشد و این امر منحصر به داستان کوتاه نیست.

نتیجه اینکه طبیعت داستان کوتاه متمرکز بودن بر یک موضوع، یک رویداد، یک شخصیت (اصلی) و یک احساس است، یا اینکه مبتنی بر مجموعه‌ای از احساسات است که به نتیجه‌ای واحد منتهی می‌شود.

۱-۲-۲-وضعیت داستان کوتاه در عصر حاضر

در عصر حاضر، داستان کوتاه یکی از انواع ادبی پرطرفدار است. شاید به این دلیل که داستان کوتاه به خاطر حجم کم و قابلیت چاپ در روزنامه و مجله را دارد، ضمن اینکه خواننده زمان کمی را برای مطالعه آن صرف می‌کند.

گذشته داستان کوتاه نشان داده که درگیری‌های اجتماعی و سیاسی، موضوعات و انگیزه‌های بیشتری برای داستان کوتاه به وجود آورده است. زیرا داستان کوتاه با حجم

اندکش می‌تواند بهترین وسیله برای بیان واقعیات اجتماعی، سیاسی و فرهنگی باشد. به طوری که می‌توان گفت «تضاد، درگیری و برخورد در جوامع نبض تپنده‌ی داستان کوتاه بوده و هست. چنانکه در روسیه و آمریکا که دو نمونه از جوامعی هستند که در آنها برخورد و درگیری میان فرد و جامعه (بر اثر برهم زدن نظم اجتماعی، سیاسی و اقتصادی حاکم) موجب ظهور کوتاه نویسانی چون «گوگول» (۱۸۰۶م)، «دگار آلن پو» (۱۸۰۹م) و «چخوف» (۱۸۶۰م) گردید. در حالیکه داستان کوتاه در انگلستان رشد چندانی نکرده زیرا انگلستان از جوامعی است که تقریباً بر ارزش‌های ثابت، زندگی می‌کند.» (فاطمه الزهرا، بی تا، ص ۳۰-۳۱).

شاید بتوان به طور خلاصه اینگونه نتیجه گرفت که در جوامعی که تنش و برخورد اجتماعی بیشتری وجود دارد، داستان کوتاه زمینه بیشتری برای رشد و شکوفایی دارد. به این دلیل که مضامین بیشتری برای داستان کوتاه وجود دارد، ضمن اینکه در چنین موقعیتی، مردم فرصت زیادی ندارند تا مشکلات جامعه خود را در خلال رمان مطالعه کنند. بلکه داستان کوتاه ابزاری مناسب‌تر در چنین شرایط اجتماعی است.

«علاوه بر این موارد، داستان کوتاه به علت حجم کم و زمان کوتاه مطالعه اش و همچنین امکان چاپ آن در صفحات روزنامه یا مجلات، از پر طرفدارترین انواع ادبی در عصر حاضر است.» (مقاله القصه القصیره، نجیب محفوظ، بی نام، [://www.allesan.org](http://www.allesan.org))

زیرا در عصر حاضر، سرعت اهمیت زیادی دارد و داستان کوتاه نسبت به رمان یا شعر احساسات و عواطف انسانی را سریعتر و راحت‌تر بیان می‌کند و مانند شعر مقید به شکل خاص و یا مانند رمان طولانی نیست.

«داستان کوتاه تفاوتی میان مردم قائل نمی‌شود، یعنی همه آنها را از هر طبقه اجتماعی،

سیاسی و فرهنگی که باشند موضوع خود قرار می‌دهد.» (نساج، ۱۹۷۷م، ص ۵۲).

۱-۲-۳ ویژگی‌های داستان کوتاه

شکی نیست که داستان کوتاه مانند هر نوع ادبی دیگری مرهون اموری است که نقش و

چگونگی ارائه و وظیفه‌ی آنرا مشخص می‌کند.

تراکم و ایجاز از جمله ویژگی‌های داستان کوتاه است که لازم است هر داستان‌نویسی به

آن توجه کند. زیرا چنان که از اصطلاح داستان کوتاه و هدفش برمی‌آید، خواننده زمانی

طولانی را برای خواندن آن اختصاص نمی‌دهد. (موام، ۱۳۷۲ش، ص ۳۵۳) علاوه بر آن،

انگیزه خواننده از خواندن داستان کوتاه، داستانی نیست که در آن زمان‌ها، مکان‌ها و

حوادث متعددی وجود داشته باشد.

«از دیگر ویژگی‌های داستان کوتاه وجود لحظه بحرانی در آن است. این لحظه کوتاه به

داستان مضمون و جهت می‌بخشد.» (العید، ۱۹۹۰م، ص ۱۹۲-۱۶۱) مقصود از لحظه بحرانی

اوج داستان کوتاه است، اگر هر داستان کوتاه را شامل سه بخش در نظر بگیریم، ابتدا، اوج

داستان و انتها.

نتیجه اینکه تراکم و اختصار، تمرکز بر یک شخصیت و یک رویداد در زمان و مکانی

محدود از ویژگی‌های داستان کوتاه است.